

Minskning av antalet platser för serviceboende med heldygnsomsorg i Österbottens välfärdsområdes norra område 2025

Välfärdsområdesstyrelse 25.11.2024

5572/00.01.02.01/2024

Beredare Vähäkangas Pia
Pellfolk Tony
Koskela Marketta
Björkqvist Monika
Tilläggsuppgifter: telefonnummer: 06 218 1111 (växel), fornamn.efternamn@ovph.fi

Välfärdsområdesstyrelsen har bekantat sig med och diskuterat (välfärdsområdesstyrelsen 19.8.2024 paragraf 154 och välfärdsområdesstyrelsen 16.9.2024 paragraferna 186–188) servicenätet för serviceboende med heldygnsomsorg för äldre 2025–2026. Styrelsen har begärt om utlåtanden av kommunerna i landskapet och utfört en befolkningsenkät om de förändringar i servicenätet som ska genomföras i anslutning till framtids- och anpassningsprogrammet. Pedersöre, Larsmo, Jakobstad och Nykarleby kommuner samt Kronoby kommun och Kronobys äldreråd har tillställt utlåtanden. Även välfärdsområdets äldreråd har tillställt ett utlåtande. Befolkningens respons om förändringarna i servicenätet har anslutits som bilaga.

På basis av svaren på befolkningsenkäten förhåller sig respondenterna sig mera kritiskt till att antalet platser på boenden med heldygnsomsorg för äldre minskas.

Kronoby kommun och Kronobys äldreråd för fram vikten av det samarbete som bedrivs över kommun- och välfärdsområdesgränserna samt tryggheten av ett tillräckligt antal serviceboendeplatser. Dessutom är det viktigt att trygga hemvården. Pedersöre kommun motsätter sig stängningen av Purmohemmet och hänvisar såväl till det ekonomiska perspektivet som till rättvisan och mänskligheten i servicen. Pedersöre föreslår att välfärdsområdet ska minska antalet köpta platser i högre utsträckning för att Purmohemmet ska kunna bevaras. Larsmo kommun anser det vara viktigt att alla tryggas tillräckliga tjänster under den tid då servicestrukturen förändras. På lång sikt föreslår kommunen att det ska finnas gemenskapsboende även i Larsmo. Nykarleby för i sitt utlåtande fram att det är viktigt att stöda de äldres möjligheter att bo hemma och satsa på fungerande vård- och servicekedjor. Geritrimns roll borde i fortsättningen iaktas som en del av den servicehelhet som tillhandahålls för äldre i det norra området. Staden Jakobstad anser inte att antalet serviceboendeplatser med heldygnsomsorg kan minskas, eftersom antalet äldre personer förväntas öka fram till år 2030. Utlåtandena är anslutna i bilaga.

Välfärdsområdets äldreråd för i sitt utlåtande fram vikten av samarbetet mellan olika aktörer, involveringen av befolkningen och det förebyggande arbetet när planen för servicenätet omsätts i praktiken. Äldrerådet föreslår att tidtabellen för förändringarna borde vara flexibel om köerna till serviceboendet blir längre (utlåtandet i bilaga).

Bakgrund

Österbottens välfärdsområde har som mål att allt fler personer som fyllt 75 år ska bo hemma. Indexet för sjukligheten och minnesrelaterade sjukdomar är för Österbottens del bland de lägsta när det jämförs med den nationella nivån. Även om befolkningen i Österbotten är friskare bor färre personer som fyllt 75 år hemma än i hela Finland i övrigt (2023: Österbotten 91,8 % versus hela Finland 93 %). Siffran är lägre även för hemmaboende personer som fyllt 85 år (2023: Österbotten 81,3 % versus hela Finland 83,8 %). För att allt fler äldre ska kunna bo hemma har välfärdsområdet ökat antalet förebyggande tjänster och tjänster som främjar hemmaboende, såsom hemrehabilitering, hemsjukhusverksamhet och jourens mobila sjukskötersketjänster. Den grupp av klienter som använder sig av intervallvård har utvidgats. Samtidigt framskrider planerna för

gemenskapsboendet. Familjevården inleder sin verksamhet inom ramen för projektet Prima Botnia, samtidigt ska man ta i bruk fler teknologiska lösningar inom hemvården.

I Österbottens välfärdsområde finns det för tillfället (1.8.2024) 1 855 platser för serviceboende med heldygnsomsorg. Dessa platser är till för långvarigt boende. Nyttjandegraden var 94,8 % under perioden 1–6/2024. Kortvarigt serviceboende med heldygnsomsorg (= intervallvård) tillhandahålls i området vid sju enheter. För detta ändamål har man reserverat sammanlagt 106 platser. Nyttjandegraden på dessa platser varierar mellan cirka 50 % och 100 %.

Nationellt mäts omfattningen av serviceboende i form av täckningsgrader per åldersgrupp. Sotkanet.fi beskriver täckningen av serviceboende med heldygnsomsorg genom att beräkna andelen och antalet 75 år fyllda personer vid en bestämd tidpunkt (31.12.2023). Enligt denna beräkningsformel uppgår täckningen av serviceboende med heldygnsomsorg i Österbottens välfärdsområde till 7,5 % (1 601 personer). Det nationella jämförelsetalet är 6,4 %. I dialoger välfärdsområden emellan beräknas täckningen av serviceboende med heldygnsomsorg utgående från antalet platser, vilket leder till att täckningstalet blir högre, eftersom man utgår från att nyttjandegraden är 100 %. Även i den här jämförelsen är Österbottens välfärdsområdes täckningstal 8,7 % bland de högsta bland välfärdsområdena (det nationella genomsnittet är 6 %). Välfärdsområdena har i regel ställt upp ett mål för täckningen där platsantalet på serviceboenden med heldygnsomsorg motsvarar 5,8–6 %. För att Österbottens välfärdsområde ska uppnå den nuvarande nationella täckningsgraden (i genomsnitt 6 %) borde Österbottens välfärdsområde minska antalet platser med cirka 316 stycken innan utgången av år 2030 (antalet personer som fyllt 75 år har räknats ut utifrån prognosen på Sotkanet.fi), varvid antalet serviceboendeplatser för heldygnsomsorg skulle uppgå till 1 537 stycken. Minskningen av platsantalet gäller både den egna och den privata serviceproduktionen.

Den strukturförändring och minskning av platsantal som bör genomföras inom boendeservicen för att platsantalet ska motsvara den nationella nivån är de viktigaste åtgärderna som måste vidtas för att servicen och verksamheten i Österbottens välfärdsområde ska kunna avpassas i enlighet med linjedragningarna i framtids- och anpassningsprogrammet. De årliga nettokostnaderna för en egen serviceboendeenhet med cirka 20 platser för heldygnsomsorg ligger mellan 1,3–1,8 miljoner (enligt budgeten för år 2024).

Minskning av antalet serviceboendeplatser för heldygnsomsorg 2025–2026

Den minskning av antalet serviceboendeplatser för heldygnsomsorg som hänför sig till framtids- och anpassningsprogrammet 2025–2026 avses inledas 1.1.2025. Målet är att uppnå en täckningsgrad på cirka 7 % innan utgången av år 2026. Ifrågavarande täckningsgrad på 7 % är i linje med det mål som fullmäktige godkänt (11.3.2024 § 8) för hemmaboende (93 % av dem som fyllt 75 år bor hemma år 2025).

Förändringen genomförs klientorienterat. Minskningen av platsantalet genomförs så att personer som beviljats plats inte blir utan en serviceboendeplats. Genomförandet av förändringen framskrider långsamt, eftersom den genomsnittliga vårdtiden för dem som bor på serviceboenden med heldygnsomsorg är över två år. Vårdtiderna har blivit en aning kortare under de senaste åren i och med att man förenhetligt praxisen för hänvisningen till dessa tjänster och infört enhetliga kriterier för beviljandet av tjänsterna. Under åren 2023–2024 har köerna blivit kortare både när det gäller antalet personer som väntar på service och väntetiderna till servicen.

År 2025 uppgår den potentiella nettoinbesparingen för den föreslagna minskningen av antalet serviceboendeplatser för heldygnsomsorg med 95 platser i hela välfärdsområdet på årsnivå till 5,397 M€ (inkluderar hyreskostnader på 0,691 M€ och personalkostnader jämte vikariekostnader på 4,688 M€).

Användningen av köptjänster föreslås minskas med 39 platser i hela området år 2025. Den potentiella nettoinbesparingen för denna åtgärd uppgår på årsnivå till 1,94 miljoner euro.

Åtgärder och serviceboende med heldygnsomsorg i Österbottens välfärdsområdes norra område 2025

I det norra området planeras antalet bostäder för gemenskapsboende ökas med hjälp av ett så kallat hybridkoncept. Tanken är att med hjälp av gemenskapsboende försöka möta äldres boendebehov mer ändamålsenligt och därmed på lång sikt minska behovet av serviceboende med heldygnsomsorg och fördela personalresurserna effektivt.

För att minska antalet egna serviceboendeplatser för heldygnsomsorg föreslår man att en enhet ska stängas: Purmohemmet (21 platser). Nettokostnadseffekten på årsnivå uppgår till 1 266 322 euro. Om enheten hålls stängd i 7 månader uppgår inbesparingspotentialen till 738 688 euro (inkluderar hyreskostnader på 111 300 euro samt personalresurser jämte vikariekostnader på 492 498 euro).

Dessutom föreslås att antalet platser som köps för serviceboende med heldygnsomsorg ska minskas med 18 stycken i det norra området. Den potentiella nettoinbesparingen för denna åtgärd uppgår till 0,896 M€ år 2025. Vid beräkningen har man använt sig av genomsnittspriset för servicesedelplatser (136,32 €/dygn) år 2024. Den föreslagna inbesparingspotentialen uppnås genom att minska användningen av köptjänster från och med 1.1.2025. Över hälften av boendeserviceproduktionen i det norra området är köptjänster.

Motiveringarna för stängningen av Purmohemmet

- Täckningsgraden i det norra området är 9,1 %, och det är något som man vill sänka. Man vill centralisera personalresurserna och kompetensen för att se till att man i framtiden har tillgång till tillräckligt med personal.
- I Pedersöre finns det tre serviceboendeenheter med heldygnsomsorg, där man på den största enheten Pedersheim har platser stängda på grund av personalbrist.
- Det har varit svårt att få ordinarie personal, i synnerhet sjukskötare, till Purmohemmet. Nattetid behövs det två vårdare.
- Enligt den konditionsbedömning som genomförts får utrymmena på Purmohemmet resultatet 65 (vilket betyder en nöjaktig nivå på en skala från 1 till 100 där 100 är den bästa nivån). Utrymmena på Esselunden blir bättre i och med att enheten renoveras som bäst. På Pedersheim har man samlat flera enheter, vilket innebär att personalen vid behov kan hjälp andra enheter.
- Avståndet från Purmohemmet till Pedersheim och Esselunden är cirka 20 km.

Serviceboende med heldygnsomsorg för äldre 2025–2026 – föreslagna åtgärder		
Områden	Det nuvarande antalet platser 1.8.2024 (egna och köpta)	Den föreslagna minskningen av antalet platser 2025–2026
Norra området: <i>Kronoby Jakobstad Larsmo Pedersöre Nykarleby</i>	Det finns 549 boendeplatser (271 egna och 278 köpta). Täckningen är 9,1 %.	Minskingsbehovet uppgår till 120 platser om täckningen ska vara 6 % år 2030. 2025–2026: minskning med totalt 84 platser (21 egna och 63 köpta). 2025: Platserna i den egna produktionen minskas med 21 stycken.

		Användningen av köptjänster minskar med cirka 18 platser.
Hela Österbotten	1 855 platser, täckningen är 8,7 %	2025–2026: minskning med 235 platser, varvid täckningen blir cirka 7 % år 2026

Konsekvensbedömning – allmän nivå

Kostnaderna för en serviceboendeenhet med heldygnsomsorg påverkas av bland annat användningen av personalresurserna, personaldimensioneringen, enhetens storlek, nyttjandegraden, logistiken, hyreskostnaderna och enhetens placering i anslutning till exempelvis en större serviceenhet. Även personaltillgången inverkar på hur optimalt platserna kan användas.

På basis av RAI-uppgifter (1.8.2024) verkar det som om klienternas vårdtyngd i Österbottens välfärdsområde är en aning lägre i jämförelse med det nationella genomsnittet. I det norra området motsvarar klienternas vårdtyngd det nationella genomsnittet.

En minskning av antalet platser på serviceboenden med heldygnsomsorg förutsätter att servicekedjorna och serviceprocesserna för äldre fortsättningsvis effektiviseras. Tillgången till hemvård och verksamhetsfullheten av den har betydelse för främjandet av hemmaboende. Styrningen till servicen spelar en central roll när man genomför förändringarna i servicenätet för de tjänster som tillhandahålls för äldre. Även de allmänmedicinska avdelningarna spelar en viktig roll.

Risker och skyddsåtgärder – Norra området

Antalet personer i kö till serviceboende med heldygnsomsorg i det norra området har minskat med cirka 11 % i år jämfört med motsvarande vecka förra året (39 personer versus 44 personer, vecka 40). Den föreslagna förändringen innebär dock en ökad risk för längre köer, vilket kan belasta vård- och servicekedjan för äldre. På längre sikt, med fler gemenskapsboendeplatser, satsningar på utveckling av hemvården och en noggrannare matchning av klienter till rätt vårdnivå, bedöms denna risk kunna minska. Tidsaspekten för förändringen utgör en kritisk risk, vilket kan leda till att målsättningarna inte uppnås. På grund av risken för ökade köer till boendeservice måste förändringen genomföras dynamiskt och kontrollerat, och genomförandeplanen kan behöva revideras i takt med att processen fortskrider.

I det norra området finns inga lättare boendeplatser som välfärdsområdets egen produktion. Externa producenter erbjuder seniorboendeplatser. Den föreslagna minskningen av heldygnsomsorgsplatser i serviceboenden kommer att leda till en jämnare fördelning av dessa platser mellan norra, mittersta och södra regionerna. Förändringsförslaget om minskning av serviceboenden med heldygnsomsorg inkluderar samtidigt en satsning på hemvården. Kombinationen av effektivisering och optimering av hemvården, utökad användning av välfärdsteknologi, den planerade utökningen av gemenskapsboenden samt satsningar på familjevård bedöms kunna möta klienternas vård- och servicebehov.

Satsningen på lättare serviceformer och hemvård innebär att fler resurser kan riktas mot att stödja äldre i hemmet, vilket förväntas ha en positiv effekt på de äldres funktionsförmåga. Minskningen av heldygnsomsorgsplatser kan också bidra till att avlasta personalsituationen inom lättare serviceformer, såsom hemvården. För den personal som påverkas av reduceringen är effekterna betydande, men förhoppningen är att nya arbetsuppgifter kan erbjudas.

Förändringsförslaget innebär en minskning av både egna och köpta platser i serviceboenden, vilket innebär en risk för att externa producenters verksamhet och ekonomi kan påverkas negativt om de inte kan anpassa sig till de nya förutsättningarna.

För att förändringen ska lyckas krävs, utöver utvecklingen av lättare serviceformer, ett nära samarbete mellan olika verksamhetsområden samt en effektiv och välfungerande servicehandledning.

Välfärdsområdesdirektör Kinnunen Marina

föreslår att välfärdsområdesstyrelsen ska besluta

- att minska antalet platser i den egna produktionen av serviceboende med heldygnsomsorg med 21 stycken genom att påbörja de förberedelser som hänför sig till stängningen av Purmohemmet och omsätta stängningen i praktiken från och med 1.1.2025.
- att minska användningen av köpt serviceboende med heldygnsomsorg med 18 platser från och med 1.1.2025

Beslut:

Distribution